

UDK 272:061.1EU(091)
Primljeno: 20. 3. 2020.
Prihvaćeno: 27. 10. 2020.
Stručni rad

EUROPSKE INTEGRACIJE I KATOLIČKA CRKVA

Hrvoje ŠKRLEC

Apostolska nuncijatura pri Europskoj uniji
Avenue Brugmann 289, BE-1180 Bruxelles
hrvojeskrlec@virgilio.it

Sažetak

Tema koja se obrađuje u ovom radu – *Europske integracije i Katolička crkva* – sadržajno je vrlo široka i može joj se pristupiti na različite načine. Ovdje smo se odlučili na pomalo originalan pristup, započevši rad pripovijedanjem povijesti dviju slavni institucija, koje su se, usprkos raznim nepovoljnim prilikama s kojima su se morale suočiti, uspjele danas integrirati u suvremeno europsko društvo, s kojim su u stalnom dijalogu i kojeg obogaćuju novim idejama. Kako je riječ o institucijama koje su povezane s Katoličkim sveučilištem u Leuvenu u Belgiji, njihovo je djelovanje inspirirano kršćanstvom. U tom smislu moglo bi se reći da su uspješni primjer, iako ne lišeni mnogih poteškoća, onoga što se očekuje od suvremenih država i njihovih integracija, ali i od Katoličke crkve i njezinih institucija. U nastavku rada obrađuje se ukratko povijest i sadašnjost suvremenih europskih integracija, osobito Europske unije i njezin odnos prema ostalim državama na europskom kontinentu, kao i specifičan odnos institucija i pojedinaca prema religiji, vjeri i Crkvi. Iznosene tvrdnje potkrepljene su statističkim podatcima i indikatorima. Pregledno se iznosi način djelovanja dvaju europskih katoličkih vijeća biskupskih konferencija, koja su danas aktivna, te odnos Svete Stolice prema Europi. Sve to pridonosi izgradnji zajedničkoga europskog doma, koji je ujedinjen u raznolikosti raznih država, regija, jezika, naroda i religija. Pitanje vlastitog identiteta pritom nipošto ne može biti zanijekano, jer se svjedoči svakodnevnim življenjem u zajednici s drugima.

Ključne riječi: Crkva, Europa, europske integracije, Europska unija, kršćanski identitet, Sveta Stolica, Vijeća biskupskih konferencija.

Uvod

Ima li još uvijek mjesta za kršćanske vrijednosti u europskom društvu, kulturi, politici i gospodarstvu? Može li međunarodni euharistijski kongres u Bu-

dimpešti ujediniti različite partikularne Crkve u Europi? Što se može očekivati od novoga sinodskog hoda u Njemačkoj? Je li nam potrebna nova sinoda biskupa koja bi raspravljala o Crkvi u Europi?

Samo su neka od pitanja koja se nameću kada se promatra aktualna crkvena situacija u Europi. Ovaj rad nema namjeru direktno na njih odgovoriti, no polazeći od njih želi prikazati kontekst u kojemu su ona ponikla, i na taj način, ukratko ocrtati temeljne europske državne i crkvene institucije: njihovu povijest i sadašnjost, strukture i način djelovanja, mogućnosti i granice mogućeg međusobnog dijaloga.

Tema koja se obrađuje opsegom je, dakle, vrlo široka i može joj se pristupiti na različite načine. Na hrvatskom jeziku, i nakon dvadeset i pet godina, ostaje relevantan magistralan prikaz Marijana Valkovića, u kojem čitamo: »Govoriti i pisati o temi 'Europa, kršćanstvo i Crkva' veoma je izazovno, jer je tematika krajnje složena i prelazi racionalne okvire te se gubi u »mitu« (Europa) i »misteriju« (kršćanstvo-Crkva), ali i privlačna, barem kršćanskim Europljanima, jer oni u tom odnosu vide nešto od čega žive u dubljem sloju svojega bića, makar se danas i trudili da budu otvoreni kulturama i vjerama svijeta. Taj je odnos za mnoge životni egzistencijal iz kojega ne mogu izići, ako ne žele sebe umanjiti, a možda i drugima biti manje korisni. Kao i u drugim životno važnim pitanjima, objektivne činjenice isprepleću se sa subjektivnim gledanjima i vrednovanjima, a na kraju sve izgleda prilično u fragmentima.«¹

1. Dvije metafore

Dva slikovita primjera možda mogu bolje uvesti u problematiku nego mnoštvo statističkih i drugih pozitivnih činjenica, koje će se dakako uzeti u obzir tijekom ovog rada.

1.1. Knjižnica Katoličkoga sveučilišta u Leuvenu

U Belgiji, tek nekih dvadesetak kilometara od Bruxellesa, nalazi se sveučilišni grad Leuven. Na jednom od središnjih trgova toga vrlo lijepog grada uzdiže se monumentalna zgrada sveučilišne knjižnice izgrađena u stilu sjeverne renesanse. Sveučilište je osnovano 1425. godine. U vrijeme osnutka, kao i tijekom narednih stoljeća, nije se govorilo o katoličkom sveučilištu, jer je to bilo svima samorazumljivo, no počevši od 1834. godine, dakle nakon Francuske revolucije

¹ Marijan VALKOVIĆ, *Europa, kršćanstvo i Crkva*, u: *Bogoslovska smotra*, 65 (1995.) 3-4, 399.

i katoličko-liberalne restauracije, ono je uistinu postalo takvo jer ga je kanonski utemeljila Sveta Stolica. Smatra se da je to najstarije danas aktivno katoličko sveučilište.

Kada se netko približi prvi put impozantnoj građevini sveučilišne knjižnice, vrlo lako može steći dojam da su na tome mjestu doista boravile slavne osobe koje su ponikle iz sveučilišnog ambijenta: papa Hadrijan VI. (1459. – 1523.), humanist Erazmo Roterdamski (1467. – 1536.), geograf Gerardus Mercator (1512. – 1594.), liječnik Andreas Vesalius (1514. – 1564.), teolog i kardinal Roberto Bellarmino (1542. – 1621.). No, jesu li netom spomenute osobe ikad bile u toj zgradi? Odgovor je kratak: nisu. Građevina koja danas postoji dovršena je 1950. godine, a knjižnica u sadašnjemu ustroju nije konstituirana sve negdje do početka osamdesetih godina prošlog stoljeća. I povrh svega, sagrađena je po nacrtima američkog arhitekta Whitneyja Warrena (1864. – 1943.) i američkim novcem.

Naime, sredinom svibnja 1940. godine, za vrijeme njemačke okupacije Belgije u Drugome svjetskom ratu izgorjela je knjižnica s oko 900.000 knjiga. Nažalost, nije to bio jedini požar slavne knjižnice u prošlom stoljeću. Samo dvadeset i šest godina ranije, u noći između 25. i 26. kolovoza 1914. godine, za vrijeme njemačke okupacije Belgije u Prvome svjetskom ratu izgorjela je do temelja stara knjižnica. Nestalo je tada oko 300.000 knjiga, 800 inkunabula i 1000 rukopisa. Od 1921. do 1928. godine trajali su radovi na izgradnji nove zgrade, koja je bila u funkciji samo dvanaest godina.

Nije samo vatra proždimala knjige. Nakon Francuske revolucije, između 1795. i 1797. godine, tisuće knjiga bilo je otuđeno i odneseno u Francusku. U XX. pak stoljeću, nakon profesorsko-studentskih nemira 1968. godine, došlo je do rascjepa Sveučilišta na flamansko, dakle na nizozemskom jeziku, koje je ostalo u Leuvenu, i valonsko, dakle na francuskom jeziku, koje je napustilo Leuven i osnovalo novi sveučilišni kampus Louvain-la-Neuve, koji se s vremenom razvio u pravi mali grad. Da se uistinu radilo o rascjepu, potvrđuje i pomalo bizarna činjenica da su sve knjige iz slavne knjižnice bile podijeljene na dva jednaka dijela između dvaju novonastalih katoličkih sveučilišta.

Danas postoje dva katolička sveučilišta, u dva različita grada i na dva različita jezika. Ono što im je zajedničko tragična je povijest i kulturno-vjerski identitet; ono što ih dijeli jezična je barijera. Unatoč činjenici da flamansko Sveučilište nudi danas više studijskih programa na engleskom jeziku, jaz između nizozemskog i francuskog jezika još uvijek ostaje nepremostiv. Unatoč svemu, i jedno i drugo sveučilište, smatraju se vrlo kvalitetnim znanstveno-nastavnim ustanovama: flamansko je 80. u svijetu, ima oko 46 000 studenata

i 2600 profesora, valonsko je 167. u svijetu, ima oko 24 400 studenata i 1250 profesora.² U sekulariziranome belgijskom društvu nije baš lako reći koliko su njihovi profesori ili studenti praktični vjernici, no jedno i drugo sveučilište dandanas nose naslov *katoličko* i priznat im je kanonski status.

Ne činili se možda da bi ta građevina i priča, koja je uz nju povezana, mogle biti metaforom onoga što se događalo, što se događa i što će se vjerojatno događati s mnogim katoličkim institucijama u Europi?

1.2. Veliki beginaž u Leuvenu

Možda tek kilometar od slavne knjižnice u Leuvenu nalazi se »grad u gradu«, takozvani veliki beginaž ili naselje begina, koje se prostire na oko tri hektara i ima gotovo stotinjak objekata.³ Izlazi izvan okvira ovog rada potanko objašnjavati tko su bile begine i ulaziti u razloge zbog kojih su se pojavile na povijesnoj sceni, kao i njihov status u raznim društveno-povijesnim kontekstima, počevši tamo negdje od XII. stoljeća, pa gotovo sve do naših dana.⁴ Ono što je ključno je vjerski, katolički identitet tih žena. Ono što ih je razlikovalo od većine ondašnjih ženskih Bogu posvećenih osoba činjenica je da nisu ponikle iz karizme neke utemeljiteljice ili utemeljitelja. Vrlo jednostavno rečeno, riječ je o ženama koje su se slobodno udruživale i razdruživale, a svaka je od njih na osobit način prakticirala svoju vjeru, u početku, vrlo često, bez točno određenih zavjeta ili drugih svetih veza. Nakon Četvrtoga lateranskog koncila 1215. godine, koji je, zbog straha od mogućih heterodoksnih utjecaja, značajno ograničio oblike zajedničkog Bogu posvećenog života, begine su, posebnim papinim dopuštenjem, ostale aktivne samo na sjeveru Europe, na području ondašnjih nizozemskih zemalja.

Naselje begina u Leuvenu nastalo je oko 1232. godine, a počevši od 1305. godine u njegovu se središtu počinje graditi velika crkva sv. Ivana. Tu je krajem XV. i početkom XVI. stoljeća kapelanom bio Adriaan Floriszoon Boeyens,

² Osnovni podatci o Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) i Université catholique de Louvain (UCLouvain) dostupni su na internetskim stranicama: <https://www.kuleuven.be> i <https://uclouvain.be>. Klasifikacija sveučilišta preuzeta je od: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2020> (10. III. 2020.).

³ Osnovni podatci o beginama i o velikom beginažu u Leuvenu mogu se naći na internetskim stranicama: <https://www.kuleuven.be/residenties/grootbegijnhof/en/history> i <https://whc.unesco.org/en/list/855/> (10. III. 2020.).

⁴ Podrijetlo i značenje izraza *begina* (francuski *béguine*, nizozemski *begijn*) do danas nije u potpunosti razjašnjeno. Prema nekim tumačenjima potječe od starofrancuske riječi *beige-ish* kojom se označavala boja odjeće (bež) prvih katarata i begina. Do kraja XIII. stoljeća izrazi *béguine*, *béguin* i *beguimus* imali su negativne konotacije jer su bili povezani s pokretom »pobožnih žena« koje su se okupljale oko propovjednika Lambertusa li Begesa (†1177) iz Liègea.

duhovni tutor budućega cara Karla V., a sam poznatiji kao budući papa Hadrijan VI. U XVIII. stoljeću u naselju je živjelo oko 360 begina.

Prosvjetiteljstvo nije imalo razumijevanja za društvene strukture *ancien régimea*. Prvo car Josip II., koji je također vladao nizozemskim zemljama, a zatim i francuska okupacija, nisu poštovale autonomiju begina i konfiscirale su im imovinu. Na sreću, neke su od njih mogle ostati u svojim kućama, ali su u njih morale primiti na stan ljude iz tada socijalno ugroženih slojeva. Tako je bilo sve do 1962. godine, kada je Katoličko sveučilište u Leuvenu kupilo cijelo naselje i započelo njegovu temeljitu obnovu, koja je trajala do 1990. godine. U međuvremenu, 1988. godine, umrla je zadnja begina. Dana 2. prosinca 1998. godine taj beginaž, i ostalih dvanaest velikih beginaža u Belgiji i Nizozemskoj, uvršteno je na UNESCO-u listu svjetske kulturne baštine.

Danas u velikom beginažu u Leuvenu živi oko 450 ljudi. Riječ je o profesorima, studentima i gostima Katoličkog sveučilišta. Veliki beginaž privlači također turiste iz cijelog svijeta. Često služi kao kulisa za snimanje povijesnih filmova, idealna pozornica za ambijentalne kazališne predstave ili mjesto za sjajne fotografije.

Veliki beginaž ipak nije samo muzej za turiste i posjetitelje. On je prije svega mjesto življenja, »grad u gradu« u kojemu su ljudi u različitim vremenima i situacijama živjeli zajedno i tvorili zajednicu. Tako je i danas. Ukratko, to je mjesto s bogatom poviješću, dinamičnom sadašnjošću i, nadamo se, perspektivnom budućnošću. Teško je reći koliko su stanovnici te naseobine praktični vjernici, no urbani sklop u kojemu žive i duh koji ga oživotvoruje čine se, itekako, impregnirani kršćanskom i katoličkom tradicijom.

1.3. Preliminarni zaključci

Dva netom spomenuta primjera dopuštaju već sada izreći neke preliminarne zaključke s obzirom na osobitost europskog čovjeka i društva te ulogu kršćanstva:

Prvo. Institucije koje su se razvile u Europi ne mogu se ispravno razumjeti bez širega povijesno-društvenog konteksta u kojemu su nastale i razvijale se.

Drugo. Promjene su često bile dramatične i drastično su znale promijeniti pojavnost institucija i način njihova djelovanja.

Treće. U pozadini mnogih institucija vrlo su često snažne osobe, iako njihov identitet ponekad ostaje u anonimnosti.

Četvrto. Karakter europskog čovjeka značajno je određen slobodnom voljom, koja je, kršćanskog podrijetla, i sokratskim načinom mišljenja, koji sve dovodi u pitanje.

Peto. Prožimanje individualnih traženja i zajedničke sudbine tipično je za povijest europskih ljudi, naroda i institucija.

2. Slike suvremene Europe

Prije više od šesnaest godina, 28. lipnja 2003., objavljena je postsinodalna apostolska pobudnica pape Ivana Pavla II. pod naslovom *Crkva u Europi*.⁵ Bio je to zapravo kasni odjek onoga što je raspravljala biskupska sinodska skupština u Rimu od 1. do 23. listopada 1999. godine. Živo se tada govorilo o kršćanskim korijenima Europe i o potrebi novog navještaja blagovijesti nade njezinim stanovnicima. Ipak, već su tada bile prigušene mnoge nade, pobuđene jedno desetljeće ranije padom »željezne zavjese» i uspostavom novih državnih i crkvenih struktura u Srednjoj Europi i u Istočnoj Europi.

U Crkvi, u europskim institucijama, ali i u široj javnosti, živo se raspravljalo o kršćanskim korijenima Europe jer je tada još uvijek postojala nada da je moguće sastaviti europski ustav, dakle temeljni pravni akt koji je trebao uspostaviti pravni i politički ustroj Europske unije. Papa Ivan Pavao II. smatrao je da bi se spomenom svojih kršćanskih korijena Europa mogla bolje zaštititi od opasnosti ideološkog sekularizma i sektaškog integralizma. Osim toga, često se je podsjećalo da je kršćanstvo, u svojim raznim oblicima, pripomoglo oblikovanju zajedničke svijesti europskih naroda i dalo velik doprinos formiranju europske civilizacije.⁶

Devedesetih godina prošlog stoljeća pad komunizma bio je dočekan s velikim oduševljenjem, no proći će još mnogo vremena prije nego što će ljudi iz krajeva Srednje Europe i Istočne Europe uistinu moći reći da su ujedinjeni s njezinim zapadnim dijelom. Mentalne barijere često su puno čvršće nego mnoge državne granice.

Unutar Europske unije danas se vrlo dobro zna koje su zemlje u tzv. schengenskom prostoru, a koje u eurozoni.⁷ Island, Norveška i Lihtenštajn,

⁵ Cjelovit tekst postsinodalne apostolske pobudnice *Ecclesia in Europa* (28. III. 2003.) dostupan je na hrvatskom jeziku na internetskoj stranici http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/hr/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_20030628_ecclesia-in-europa.html (10. III. 2020.). Tiskovno izdanje hrvatskog prijevoda: IVAN PAVAO II., *Ecclesia in Europa. Postsinodalna pobudnica o Crkvi u Europi*, Split, 2003.

⁶ Usp. Marijan VALKOVIĆ, *Europa, kršćanstvo i Crkva*, 401-402, 411-413.

⁷ Schengenski prostor, koji je nastao na temelju sporazuma potpisanoga 1985. godine u Schengenu, u Luksemburgu, u mnogo čemu funkcionira kao područje jedne države, s graničnim kontrolama za one koji ulaze i izlaze iz područja, ali bez unutarnjih kontrola. Schengenske odredbe postale su dio europskog prava ugovorom iz Amsterdama 1999. godine, iako prostoru službeno pripadaju i četiri države koje nisu članice

koji su zajedno sa Švicarskom dio europskoga gospodarskog prostora, sklopili su sporazume o financijskim mehanizmima s Europskom unijom.⁸

Pregovori o pristupanju Europskoj uniji otvoreni su s Crnom Gorom, Srbijom i Turskom. Status kandidata imaju još Sjeverna Makedonija i Albanija. Bosna i Hercegovina te Kosovo ponekad se nazivaju državama koje se prepoznaju u europskoj perspektivi.

Zemlje koje su još malo dalje na Istoku, a nalaze se na europskom kontinentu, iako bi neke od njih to željele, nisu na listi za ulazak u Europsku uniju. Ipak, 2009. godine Europska unija sklopila je s tim zemljama tzv. istočno partnerstvo. Njegov je cilj jačanje političkog pridruživanja i gospodarske integracije šest istočnoeuropskih i južnokavkaskih zemalja: Moldavije, Bjelorusije, Ukrajine, Gruzije, Armenije i Azerbajdžana.

S Rusijom Europska unija ima takozvano strateško partnerstvo, koje nije sasvim prekinuto, ali je dosta ograničeno nakon što je Rusija pripojila Krim.

2.1. Rusija i Europa

Je li Rusija Europa? Jesu li Petar Iljič Čajkovski (1840. – 1893.) i Fjodor Mihajlovič Dostojevski (1821. – 1881.) europski autori? Jesu li *Posvećenje proljeća* Igora Stravinskog (1882. – 1971.) i *Majstor i Margarita* Mihaila Afanasjeviča Bulgakova (1891. – 1940.) temeljna umjetnička djela europske kulture XX. stoljeća? Pitanja su vrlo kompleksna i možda je bolje dobro promisliti prije nego što se na njih odgovori.

Europske unije: Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska. S druge pak strane, pet članica Europske unije zasad nisu u schengenskom prostoru. To su: Bugarska, Cipar, Irska, Hrvatska i Rumunjska. Jedinstvena europska valuta (euro) nastala je 1. siječnja 1999. godine, a od 1. siječnja 2002. godine počinje se uvoditi u pojedinim zemljama. Danas se euro koristi u devetnaest zemalja članica Europske unije te u Andori, Monaku, San Marinu i Vatikanu, koji također izdaju vlastite kovanice eura. Među zemljama Europske unije nacionalna moneta u uporabi je u Bugarskoj, Češkoj Republici, Danskoj, Hrvatskoj, Mađarskoj, Poljskoj, Rumunjskoj i Švedskoj. Osim toga euro je valuta Crne Gore i Kosova. Usp. Jean-Dominique GIULIANI – Pascale JOANNIN (ur.), *Atlas permanent de l'Union européenne*, Paris – Bruxelles, 2018., 10-49.

⁸ Europski gospodarski prostor nastao je 1. siječnja 1994. godine sporazumom članica tadašnje Europske ekonomske zajednice i Europske slobodne trgovinske zone (EFTA) radi stvaranja jedinstvenog tržišta, bez ulaska zemalja članica EFTA-e u Europsku ekonomsku zajednicu (danas Europsku uniju). Europska slobodna trgovinska zona (EFTA) osnovana je 1960. godine kao reakcija na osnivanje Europske ekonomske zajednice i poradi zaštite od ekonomske diskriminacije. EFTA-u su osnovale Austrija, Danska, Norveška, Portugal, Švedska, Švicarska i Ujedinjeno Kraljevstvo, a kasnije su im se pridružile Finska, Island i Lihtenštajn. S vremenom je većina navedenih zemalja napustila članstvo u EFTA -i i ušla u EEZ ili EU. Danas su članice EFTA-e: Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska.

Don Luigi Sturzo (1871. – 1959.) je u jednome tekstu iz 1944. godine napisao: »Sama Rusija mora se smatrati djelomično europskom silom. Ono što stvara Europu nisu zemljopisne karte u različitim bojama, već tradicija, povijest, kultura, gospodarski sustav. Europeizacija Rusije bila je stoljetni proces. Prvo je Bizant kristijanizirao narode sve do Moskve, zatim su carevi tražili izlaze prema moru, na sjeveru i na jugu, kako bi mogli trgovati, i na kraju, intelektualna i aristokratska elita bila je pod utjecajem Francuske i Italije. Iz političkih razloga, Moskovsko Carstvo se približava Njemačkoj i Austriji, anektira dio Poljske ili se bori protiv Švedske, a tijekom napoleonskih ratova ulazi u europsku koaliciju i pripaja sebi Finsku. Ako se sve to zanemari [...] nameće se zaključak da je za neke ljude raspon političkog znanja ograničen samo na ono što svaki dan biva objavljeno u novinama, brzo se pročita i uskoro zaboravi.«⁹

Poznata je činjenica da je u XX. stoljeću polovica zemalja današnje Europske unije bila pod utjecajem Sovjetske Rusije. Negirati danas važnost Rusije u Europi znači negirati više od tisuću godina međusobnog prožimanja europskog Istoka i Zapada.

Godine 1995. Marijan Valković je napisao: »Polazeći od ideje da je srce Europe (na početku samo šest zemalja) tamo negdje gdje je bilo i središte carstva Karla Velikoga – 'Oca Europe' u političkom pogledu, kako ga neki na Zapadu vole nazivati – graditelji nove Europe udarili su sjedišta u Strasbourgu i Bruxellesu. Novo razdoblje s novim zadaćama predstavlja pad komunizma 1989. i pitanje kako i koliko Europu »produbiti« te kako i koliko je »proširiti«. Poseban problem predstavlja širenje prema Istoku, posebice s obzirom na Rusiju koja ima ne samo svoju specifičnu kulturnu tradiciju u Europi nego zahvaća preko Sibira duboko u Aziju, sve do Vladivostoka. Poratnu Europu počeli su graditi uglavnom kršćani i nešto humanista. U dugoročnom planu bilo je duhovno, kulturno i političko zajedništvo, ali počelo se s gospodarskim mjerama.«¹⁰

2.2. *Europska unija*

Ugovorom iz Maastrichta, koji je stupio na snagu 1. studenoga 1993. godine, formalno je uspostavljena Europska unija, tj. jedinstveno tržište, te je omogu-

⁹ Luigi STURZO, *L'Italia e l'ordine internazionale*, u: Opera Omnia, VIII, Roma, 2001., 201-204. Citirano prema: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, Città del Vaticano, 2019., 35-36.

¹⁰ Marijan VALKOVIĆ, *Europa, kršćanstvo i Crkva*, 418.

ćeno slobodno kretanje robe, usluga, ljudi i kapitala, isprva između dvanaest zapadnoeuropskih država.¹¹

Rimski ugovor o Ustavu za Europu, potpisan 29. listopada 2004. godine, nikada nije stupio na snagu jer nije bio ratificiran u Velikoj Britaniji, Francuskoj, Irskoj i Nizozemskoj, dok Poljska i Češka nisu pohranile instrumente o ratifikaciji.¹² U to se vrijeme u Crkvi, u europskim institucijama, ali i u široj javnosti, živo raspravljalo o kršćanskim korijenima Europe. Spomen na kršćanske korijene Europe nije ušao u netom spomenuti tekst jer su se tome suprotstavile neke zemlje, osobito Francuska.

Nakon što je propao pokušaj stvaranja europskog ustava, 3. prosinca 2007. godine, potpisan je Ugovor iz Lisabona, koji je nakon ratifikacije u svim zemljama članicama stupio na snagu 1. prosinca 2009. godine.¹³ To je dokument na kojemu se temelji sadašnji ustroj europskih institucija.

Kao rezultat Ugovora iz Lisabona, a uzimajući u obzir prijašnje konstituirajuće ugovore, 2009. godine nastao je i Ugovor o funkcioniranju Europske unije. Članak 17. toga Ugovora potvrđuje da Europska unija poštuje i ne dovodi u pitanje status koji na temelju nacionalnoga prava imaju Crkve i vjerske udruge ili zajednice u državama članicama. Osim toga, Europska unija jednako tako poštuje status koji na temelju nacionalnog prava imaju svjetonazorske i nekonzfesionalne organizacije. Priznajući njihov identitet i njihov specifičan doprinos, Europska unija održava otvoren, transparentan i redovit dijalog s tim Crkvama i organizacijama. U Europskom parlamentu ta je zadaća povjerena jednom od potpredsjednika, a u novoj Europskoj komisiji potpredsjedniku za promociju europskog načina života.

Godine 2012. Europskoj uniji dodijeljena je Nobelova nagrada za mir. U obrazloženju komisije iz Osla navodi se da Europska unija i njezine prethod-

¹¹ Tekst ugovora dostupan je na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT> (10. III. 2020.). Zemlje utemeljiteljice Europskih zajednica (koje su potpisale Rimske ugovore 25. ožujka 1957. godine) su: Belgija, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska i Njemačka. Godine 1973. njima su se pridružile Danska, Irska i Ujedinjeno Kraljevstvo. Godine 1981. to je učinila Grčka, a godine 1986. Španjolska i Portugal. Godine 1995. pristupile su Austrija, Finska i Švedska. Godine 2004. Europskoj uniji pridružilo se deset zemalja: Cipar, Češka Republika, Estonija, Latvija, Litva, Malta, Mađarska, Poljska, Slovačka i Slovenija. Godine 2007. u članstvo su primljene Bugarska i Rumunjska, a godine 2013. Hrvatska. Od 31. siječnja 2020. godine Ujedinjeno Kraljevstvo nije više član Europske unije.

¹² Tekst ugovora dostupan je na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=OJ:C:2004:310:TOC> (10. III. 2020.).

¹³ Pročišćene inačice Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije (7. VI. 2016.) dostupne su na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A12016ME%2FTXT> (10. III. 2020.).

nice pridonose već šest desetljeća promidžbi mira, pomirenja, demokracije i ljudskih prava u Europi.¹⁴ Mnogo se je raspravljalo o opravdanosti te nagrade, no činjenica je da od vremena osnutka Europske zajednice za ugljen i čelik, 23. srpnja 1952. godine, koja je prva od institucija od kojih će kasnije nastati Europska unija, pa do danas, među zemljama koje su njezine članice prvi puta u povijesti nije bilo rata. Nažalost, ono što je među njima postignuto nisu uspjele prenijeti u svoje najbliže susjedstvo.

Republika Hrvatska postala je punopravnom članicom Europske unije 1. srpnja 2013. godine. U životu institucija to je relativno kratko razdoblje, no Hrvatska je izabrala put europskih integracija puno godina ranije. Formalni zahtjev za članstvo u Europskoj uniji Hrvatska je podnijela 2003. godine, a pregovori za ulazak u Uniju započeli su dvije godine kasnije. Tijekom cijelog tog vremena Hrvatska je politički sazrijevala, naši ljudi upoznali su bolje druge zemlje u Europi i institucije Europske unije, a europska središnjica prepoznala je u Hrvatskoj ravnopravnog i ozbiljnog sugovornika. Tijekom prvog polugodišta 2020. godine Republika Hrvatska prvi put predsjedava Vijećem Europske unije.

Za potpunu europsku integraciju važna su još dva procesa: ulazak u schengenski prostor i u eurozonu. Kada Republika Hrvatska bude zadovoljila kriterije koji se za to zahtijevaju i kada njezin trud bude prepoznat od drugih europskih zemalja i središnjih institucija Europske unije, bit će u potpunosti integrirana u europski politički, socijalni i ekonomski kontekst.

2.3. *Vijeće Europe*

Osim Europske unije, na europskom kontinentu postoji i Vijeće Europe.¹⁵ Riječ je o međunarodnoj organizaciji koja je osnovana 5. svibnja 1949. godine u Londonu, a njegovim idejnim začetnikom obično se smatra Winston Churchill (1874. – 1965.) koji je u »Govoru akademskoj mladeži« na Sveučilištu u Zürichu 19. rujna 1946. godine izložio ideju o Sjedinjenim Državama Europe, po uzoru

¹⁴ Usp. informacije na internetskim stranicama: <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2012/press-release/> (10. III. 2020.) i https://europa.eu/european-union/about-eu/history/2010-today/2012/eu-nobel_hr (10. III. 2020.).

¹⁵ Osnovne informacije o Vijeću Europe mogu se naći na internetskoj stranici: <https://www.coe.int/hr/web/about-us> (10. III. 2020.). O pristupu Republike Hrvatske Vijeću Europe vidi u: Daniela PETRIČEVIĆ GOLOJUH, *Hrvatska i Vijeće Europe. Trnoviti put*, Zagreb, 2018. Knjiga je dostupna u elektroničkom zapisu na stranici: <http://www.mvep.hr/files/file/2019/190128-knjiga-hrvatska-i-vijece-europe-trnoviti-put-hr-verzija-izdanje-2018-1.pdf> (10. III. 2020.).

na sjevernoamerički model.¹⁶ To je prva međunarodna organizacija osnovana nakon Drugoga svjetskog rata sa sjedištem u Strasbourgu, a njezine su glavne zadaće jačanje demokracije, ljudskih prava i vladavine prava u zemljama članicama. Njih danas ima 47, zapravo, sve europske države izuzev Bjelorusije i Koso-va te Kazahstana, ako se uzme u obzir činjenica da se ta zemlja dijelom nalazi na europskom kontinentu. Sveta Stolica od 1970. godine ima status promatrača.

Republika Hrvatska ušla je u Vijeće Europe 1996. godine kao četrdeseta članica. Poznato je, također, da je ulazak u tu međunarodnu organizaciju trajao četiri godine i da nije bio lagan. Ponekad se govori o trnovitom putu.

U široj javnosti možda nije dovoljno poznato, no Vijeće Europe nije institucija Europske unije. S Europskom unijom dijeli zastavu i himnu.

Od 18. rujna 2019. godine glavna je tajnica Vijeća Europe Marija Pejčinović Burić, bivša hrvatska ministrica vanjskih poslova. Zanimljivo je da je tu službu od 1969. do 1974. godine obavljao Austrijanac hrvatskih korijena Lujo Tončić-Sorinj (1915. – 2005.).

2.4. Organizacija za europsku sigurnost i suradnju

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju nastala je iz Helsinške konferencije, koja je, nakon višegodišnjih priprema, održana od 30. srpnja do 1. kolovoza 1975. godine u finskome glavnom gradu. Na Konferenciji su sudjelovale sve europske države, osim Albanije, te Sjedinjene Američke Države i Kanada. Bio je to vrhunac politike detanta između dviju ondašnjih supersila, Sjedinjenih Američkih Država i Sovjetskoga Saveza, te njihovih saveznika.¹⁷ Helsinški

¹⁶ Usp. elektronički zapis govora na: <https://rm.coe.int/16806981f3> (10. III. 2020.). Slavni britanski političar i pisac smatra se jednim od »očeva utemeljitelja« suvremene Europe. Usp. o tome: https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/winston_churchill_en.pdf (10. III. 2020.). Drži se da je začetnik moderne ideje o ujedinjenoj Europi i o Sjedinjenim Europskim Državama francuski književnik Victor Hugo (1802.–1885.), koji je 21. kolovoza 1849. godine na Pariškome mirovnom kongresu održao vizionarski i vjerojatno književno najuspjeliji politički govor o Europi uopće. Kako je prošle godine bila 170. obljetnica toga događaja objavljeno je više prigodnih članaka. Tekst govora dostupan je u elektroničkom obliku na: <https://www.taurillon.org/Victor-Hugo-au-Congres-de-la-Paix-de-1849-son-discours,02448?lang=fr> (10. III. 2020.).

¹⁷ Organizacija Sjevernoatlantskog ugovora (Sjevernoatlantski savez), često poznatija po kratici NATO/OTAN, nastala je na temelju Sjevernoatlantskog ugovora, koji je potpisan 4. travnja 1949. godine u Washingtonu. Savez je sklopilo dvanaest država (Belgija, Danska, Francuska, Island, Italija, Kanada, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Portugal, Sjedinjene Američke Države i Ujedinjeno Kraljevstvo). Kasnije su mu pristupile i druge zemlje. Republika Hrvatska je članica od 2009. godine. Danas su u NATO-u 29 države. Sporazum o prijateljstvu, suradnji i međusobnoj pomoći, poznatiji pod nazivom Varšavski ugovor ili pakt, potpisan je u Varšavi 14. svibnja 1955. godine. Inicijator je ugovora

završni akt odredio je više tema od zajedničkog interesa. To su: sigurnost Europe i Sredozemlja; suradnja u gospodarstvu, znanosti, tehnologiji i očuvanju okoliša; unapređivanje ljudskih prava, kulturne suradnje, edukacije i slobodnog protoka informacija.¹⁸

Helsinška konferencija bila je vrlo važna za Svetu Stolicu, jer je prvi put, od 1815. godine, to jest od Bečkog kongresa, sudjelovala u radu neke međunarodne konferencije uistinu kao punopravna članica.¹⁹ Kao plod tih aktivnosti nastalo je 7. načelo završnog akta Helsinške konferencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, uključujući slobodu misli, savjesti, vjere i uvjerenja. Treći paragraf toga načela ističe da države sudionice Konferencije priznaju i poštuju slobodu pojedinca da ispovijeda i prakticira, pojedinačno ili zajednički s drugima, vjeru ili uvjerenje, slijedeći pritom sud vlastite savjesti.

Narednih godina ta je problematika još detaljnije razrađena. Dokument zasjedanja u Beču, od 4. studenoga 1986. do 19. siječnja 1989. godine, spominje »ljudsku dimenziju« Konferencije, a u članku 16. obveze država članica da usvoje djelotvorne mjere za sprečavanje i uklanjanje svake diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja te za promicanje ozračja međusobne tolerancije i poštovanja između vjernika iz različitih zajednica, kao i između vjernika i nevjernika. Članak 17. ističe da države članice priznaju da ostvarivanje navedenih prava, koja se odnose na slobodu vjeroispovijesti ili uvjerenja, može biti podložno samo ograničenjima utvrđenima zakonom i u skladu s njihovim obvezama prema međunarodnom pravu. Države članice, obvezale su se, dakle, da će svojim vlastitim zakonima i propisima te njihovom primjenom, osigurati potpunu i učinkovitu provedbu slobode misli, savjesti, vjere i uvjerenja.²⁰

---

bio Sovjetski Savez, a potpisale su ga Albanija (formalno istupila 1968. godine), Bugarska, Čehoslovačka, DR Njemačka, Mađarska, Poljska i Rumunjska (od 1961. godine). Organizacija je formalno prestala postojati u Pragu 1. srpnja 1991. godine.

¹⁸ Osnovne informacije o Organizaciji za europsku sigurnost i suradnju mogu se pronaći na internetskoj stranici: <https://www.osce.org>. Također usp. CONFERENCE ON SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE, *Final Act*, Helsinki, 1975, u: <https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true> (10. III. 2020.).

¹⁹ Usp. Giovanni BARBERINI, La Santa Sede e la Conferenza di Helsinki per la sicurezza e la cooperazione in Europa, u: *Stato, Chiese e pluralismo confessionale. Rivista telematica*, 37 (2014), 1-14: (1. XII. 2014) <https://www.statoechiese.it/contributi/la-santa-sede-e-la-conferenza-di-helsinki-per-la-sicurezza-e-la-cooperazione/chiesa-cattolica> (10. III. 2020.). Sveta Stolica postala je punopravnom članicom Organizacije za atomsku energiju 1957. godine, što joj je omogućilo sudjelovanje i na drugim međunarodnim konferencijama organiziranim od strane 'obitelji' Ujedinjenih naroda, kao što je bila na primjer Konferencija Ujedinjenih naroda o diplomatskim odnosima, održana u Beču od 2. ožujka do 14. travnja 1961. godine.

²⁰ Usp. CONFERENCE ON SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE, *Concluding Document of the Vienna Meeting 1986 of Representatives of the Participating States of the Con-*

Na temelju višegodišnjeg vrlo uspješnog rada Konferencija je 1995. godine prerasla u Organizaciju za europsku sigurnost i suradnju sa sjedištem u Beču. U članstvu Organizacije danas je 56 država. Republika Hrvatska članica je od 1992. godine.

2.5. Neki statistički podatci

Europski se kontinent prostire na 10 180 000 kvadratnih kilometara te je 2018. godine imao oko 743 000 000 stanovnika, koji su živjeli u pedeset međunarodno priznatih država. Europska unija (uključujući i Veliku Britaniju) prostire se na 4 234 000 kvadratna kilometra te je 2018. godine imala 512,6 milijuna stanovnika.²¹

Prema službenim statistikama Svete Stolice, u Europi je 2017. godine živjelo 39,7% katolika, na 759 crkvenih teritorija, od kojih su 707 pripadali rimskom

---

*ference on Security and Co-operation in Europe, held on the Basis of the Provisions of the Final Act Relating to the Follow-up to the Conference, Vienna, 1989, 8-9: <https://www.osce.org/mc/40881?download=true> (10. III. 2020.). Poradi izrazite pravne jasnoće u nastavku se donosi u cijelosti članak 16. spomenutoga dokumenta: »In order to ensure the freedom of the individual to profess and practise religion or belief, the participating States will, *inter alia*, (1) – take effective measures to prevent and eliminate discrimination against individuals or communities on the grounds of religion or belief in the recognition, exercise and enjoyment of human rights and fundamental freedoms in all fields of civil, political, economic, social and cultural life, and to ensure the effective equality between believers and non-believers; (2.) – foster a climate of mutual tolerance and respect between believers of different communities as well as between believers and non-believers; (3.) – grant upon their request to communities of believers, practising or prepared to practise their faith within the constitutional framework of their States, recognition of the status provided for them in their respective countries; (4.) – respect the right of these religious communities to: (a.) – establish and maintain freely accessible places of worship or assembly; (b.) – organize themselves according to their own hierarchical and institutional structure; (c.) – select, appoint and replace their personnel in accordance with their respective requirements and standards as well as with any freely accepted arrangement between them and their State; (d.) – solicit and receive voluntary financial and other contributions; (5.) – engage in consultations with religious faiths, institutions and organizations in order to achieve a better understanding of the requirements of religious freedom; (6.) – respect the right of everyone to give and receive religious education in the language of his choice, whether individually or in association with others; (7.) – in this context respect, *inter alia*, the liberty of parents to ensure the religious and moral education of their children in conformity with their own convictions; (8.) – allow the training of religious personnel in appropriate institutions; (9.) – respect the right of individual believers and communities of believers to acquire, possess, and use sacred books, religious publications in the language of their choice and other articles and materials related to the practice of religion or belief; (10.) – allow religious faiths, institutions and organizations to produce, import and disseminate religious publications and materials; (11.) – favourably consider the interest of religious communities to participate in public dialogue, including through the mass media.«*

²¹ Usp. Jean-Dominique GIULIANI – Pascale JOANNIN (ur.), *Atlas permanent de l'Union européenne*, 16.

obredu, a 52 istočnim obredima. U Europi su iste godine bila registrirana 139 494 pastoralna centra, odnosno 118 626 župa, dakle prosječno 184 pastoralna centra u svakoj biskupiji, sa 2049 vjernika u svakoj pastoralnoj jedinici. U Europi je 2017. godine bilo 1690 biskupa, 122 900 biskupijskih svećenika, 50 711 svećenika redovnika, 14 819 trajnih đakona, 231 413 redovnica i 14 865 redovnika.²²

Dvadeset godina ranije slika je bila ponešto drukčija. Statistički godišnjak Svete Stolice iz 1997. godine navodi da je u Europi tada živjelo 41,4% katolika, na 720 crkvenih teritorija, od kojih su 685 bili rimskog obreda, a 35 raznih istočnih obreda. Za pastoralnu skrb vjernika bila su tada u funkciji 152 978 pastoralna centra i 133 811 župa, dakle 212 pastoralnih centara u svakoj biskupiji, sa 1852 vjernika u svakoj pastoralnoj jedinici. Bilo je tada u Europi 1464 biskupa, 148 595 biskupijskih svećenika, 64 803 svećenika redovnika, 7536 trajnih đakona, 388 693 redovnica i 24 460 redovnika.²³

Usporede li se ti statistički podatci može se uočiti da se u zadnjih dvadeset godina smanjio postotak katolika u europskom stanovništvu sa 41,4% na 39,7%. Povećao se broj biskupija (39 više) i biskupa (226 više) te se gotovo udvostručio broj trajnih đakona (7283 više). Smanjio se broj biskupijskih svećenika (25 695 manje), svećenika redovnika (14 092 manje), redovnica (157 280 manje) i redovnika (9 595 manje). Smanjio se također broj pastoralnih centara (13 484 manje) i župa (15 185 manje). To znači da se prosječno na razini biskupija za 28 smanjio broj pastoralnih centara, ali se povećao za 197 broj vjernika po svakome pastoralnom centru.

Prema istraživanju *Eurobarometra* iz 2019. godine o toleranciji u Europskoj uniji,²⁴ koje je uključivalo i pitanje o vjerskoj pripadnosti, kršćanstvo je najraširenija religija i s njim se identificira 64% stanovništva. Prema istom istraživanju iz 2012. godine kršćana je bilo 72%, što znači da se u sedam godina broj

²² SECRETARIA STATUS RATIONARUM GENERALE ECCLESIAE, *Annuario Statisticum Ecclesiae – Statistical Yearbook of the Church – Annuaire Statistique de l’Eglise 2017*, Ex Urbe Vaticana, 2019.

²³ SECRETARIA STATUS RATIONARUM GENERALE ECCLESIAE, *Annuario Statisticum Ecclesiae – Statistical Yearbook of the Church – Annuaire Statistique de l’Eglise 1997*, Ex Urbe Vaticana, 1999.

²⁴ Istraživanje *Eurobarometra* o toleranciji, na zahtjev Europske komisije, provedeno je u svim zemljama članicama Europske unije od 9. do 25. svibnja 2019. godine, na uzorku od 27 438 anketiranih. Uzimajući u obzir udio stanovništva starijeg od petnaest godina u Republici Hrvatskoj (3 796 476) u prosjeku Europske unije (0,88%) anketirano je 997 ljudi. Usp. EUROPEAN COMMISSION: DIRECTORATE GENERAL FOR JUSTICE AND CONSUMERS – DIRECTORATE GENERAL FOR COMMUNICATION, *Special Eurobarometer 493. Report on Discrimination in the European Union*, Bruxelles, 2019., osobito T11 i T12. Tekst je dostupan također na: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2251> (10. III. 2020.).

kršćana smanjio za 8%. Katolici su najveća kršćanska skupina u Europskoj uniji te čine 41% stanovništva, dok pravoslavca ima 10%, protestanta 9% i ostalih kršćana 4%. Muslimana ima 2%, a pripadnika drugih religija 4%. Gotovo 30% stanovništva Europske unije nije se identificiralo niti s jednom religijom: 17% stanovništva izjasnilo se agnosticima, 10% ateistima, a 3% odbilo je odgovoriti ili nije znalo.

Prema istom istraživanju, u svibnju 2019. godine, u Republici Hrvatskoj 80% anketiranih izjasnilo se katolicima, 6% pravoslavnima, 2% pripadnicima drugih vjerskih zajednica, 6% ateistima, 5% agnosticima, a 1% odbilo je odgovoriti. Sedam godina ranije u Republici Hrvatskoj 87% ispitanika izjasnilo se katolicima, 3% pravoslavnima, 1% protestantima, 1% muslimanima, 1% pripadnicima drugih vjerskih zajednica, 3% ateistima i 4% agnosticima.

Prema spomenutoj anketi postotni udio katolika u zemljama Europske unije je slijedeći: Poljska 86%, Litva 83%, Malta 83%, Portugal 81%, Hrvatska 80%, Irska 78%, Slovačka 71%, Italija 69%, Slovenija 69%, Mađarska 62%, Austrija 58%, Španjolska 56%, Luksemburg 56%, Belgija 54%, Francuska 41%, Njemačka 30%, Češka Republika 25%, Latvija 23%, Nizozemska 17%, Ujedinjeno Kraljevstvo 13%, Rumunjska 6%, Danska 2%, Estonija 2%, Švedska 1%, Finska 1%, Grčka 1%, Bugarska 1% i Cipar 1%.

Zemlje sa značajnijim postotkom pravoslavaca su: Cipar 95%, Grčka 94%, Rumunjska 87%, Bugarska 77%, Latvija 20% i Estonija 20%. Kao protestanti identificiraju se osobito stanovnici: Danske 62%, Finske 60%, Švedske 33%, Njemačke 24%, Latvije 20%, Nizozemske 15% i Ujedinjenoga Kraljevstva 14%. Pripadnici drugih kršćanskih zajednica prisutni su osobito u: Estoniji 18% i Ujedinjenome Kraljevstvu 16%. Muslimana (sunita, šita i ostalih) ima najviše u: Bugarskoj 10%, Francuskoj 5%, Velikoj Britaniji 5%, Belgiji 5% i Njemačkoj 4%.

Najviše ateista ima među građanima: Češke Republike 22%, Francuske 21%, Švedske 16%, Estonije 15%, Slovenije 14%, Španjolske 12%, Nizozemske 11%, Belgije 10%, Finske 10% i Luksemburga 10%. Svega 1% ispitanika iz Rumunjske, Cipra i Malte izjasnilo se ateistima. Agnosticima se smatraju osobito stanovnici: Nizozemske 41%, Švedske 34%, Češke Republike 34%, Ujedinjenoga Kraljevstva 28%, Estonije 23%, Njemačke 21%, Belgije 21%, Španjolske 20%, Francuske 19%, Mađarske 17%, Luksemburga 16%, Finske 14%, Danske 13%, Latvije 13% i Austrije 12%. Među ispitanicima iz Rumunjske nitko se nije izjasnio agnostikom, dok je u Grčkoj i na Cipru njih svega 1%. Dakle, ukupan broj ateista i agnostika najizraženiji je u Češkoj Republici 56%, Nizozemskoj 52%, Švedskoj 50%, Francuskoj 40%, Estoniji 38%, Ujedinjenome Kraljevstvu 37%, Španjolskoj 32%, Belgiji 31% i Njemačkoj 30%.

Može se, dakle, zaključiti da se u prvih dvadesetak godina našeg tisućljeća znatno promijenila socijalna i kulturna slika Europe. Većina zemalja Europske unije zahvaćena je snažnim procesom sekularizacije. Relativno velik broj stanovništva ne identificira se više niti s jednom religijom. Spomenuti fenomen ne uočava se samo u zemljama Sjeverne Europe i Zapadne Europe nego i u nekim zemljama u Srednjoj Europi ili nekoć snažne katoličke tradicije. Smanjio se broj župa i pastoralnih centara, kao i broj svećenika, redovnika i redovnica. Ipak, povećan je broj biskupa uspostavljanjem novih biskupija. Osim toga, osobito u nekim sredinama, povećao se broj muslimana. Kako pokazuju rezultati ovog istraživanja, komunističko naslijeđe nije uvijek povezano sa slabom religijskom identifikacijom i praksom. Najmanji udio ateista i agnostika uočava se u zemljama pravoslavne tradicije.

S druge pak strane sekularizaciju se ne bi smjelo promatrati isključivo u negativnom svjetlu. Ima kršćana na Zapadu koji smatraju da upravo živeći u desakraliziranom ambijentu njihova osobna vjera i svjedočanstvo života postaju autentičnijima.²⁵

3. Dva europska vijeća biskupskih konferencija

Vijeće europskih biskupskih konferencija (CCEE) i Komisija biskupskih konferencija Europske unije (COMECE) dvije su institucije koje odražavaju na crkvenoj razini ono što na europskom kontinentu znače Vijeće Europe i Europska unija.

Osim tih dviju europskih institucija Katoličke crkve, od 1959. godine postoji i Konferencija europskih Crkava (CEC/KEK), sa sjedištem u Bruxellesu. Riječ je o ekumenskoj organizaciji koja okuplja 114 Crkava na europskom kontinentu proizašlih iz pravoslavne, protestantske i anglikanske tradicije. Od Crkava u Republici Hrvatskoj u organizaciji su zastupljene: Savez baptističkih crkava u Hrvatskoj, Crkva Božja u Hrvatskoj, Evangelička crkva u Republici Hrvatskoj, Evanđeoska pentekostna crkva u Hrvatskoj i Reformirana kršćanska (kalvinska) crkva u Hrvatskoj. Srpska pravoslavna crkva također je članica, dok je Ruska pravoslavna crkva od 2008. godine suspendirana.²⁶

²⁵ Usp. Jozef DE KESEL, The Church's role in modern Europe: an interview with Cardinal JozefDeKesel, u: *New Europe* (5.VII.2019); <https://www.neweurope.eu/article/the-churchs-role-in-modern-europe-an-interview-with-cardinal-jozef-de-kesel/> (10. III. 2020.).

²⁶ Osnovne informacije o CEC/KEK-u dostupne su na: <https://www.ceceurope.org> (10. III. 2020.).

3.1. *Vijeće europskih biskupskih konferencija*

Vijeće europskih biskupskih konferencija (CCEE) sastalo se službeno prvi put 23. i 24. ožujka 1971. godine u Rimu. Danas važeći statut odobrio je 2. prosinca 1995. godine papa Ivan Pavao II.²⁷

Vijeće europskih biskupskih konferencija nastalo je s ciljem stvaranja zajedništva i razmjene ideja među različitim europskim episkopatima u duhu Drugoga vatikanskog koncila. Cilj mu je, u svijetu koji teži prema potpunijem jedinstvu, promicanje i čuvanje dobra Crkve. Na osobit način nastoji ostvarivati kolegijalnost u hijerarhijskom zajedništvu s rimskim prvosvećenikom, omogućiti bolju komunikaciju i suradnju između pojedinih biskupa i biskupskih konferencija u Europi sa svrhom promicanja nove evangelizacije, surađivati sa vijećima biskupskih konferencija drugih kontinenata, podržavati ekumenski dijalog i crkveno svjedočiti u europskom društvu.

Glavno je tijelo organizacije plenarna skupština koja se sastaje svake godine. Generalno tajništvo ima svoje sjedište u St. Gallenu u Švicarskoj. Osim toga, u krilu Vijeća europskih biskupskih konferencija djeluju neke komisije koje se bave specifičnim pitanjima iz života Crkve i društva. Postoje sljedeće komisije: za evangelizaciju i kulturu, za socijalni pastoral, za obitelj i život, za mlade te za financije. Vijeće ima 39 članova: 33 predsjednika biskupskih konferencija europskih zemljama, kojima se pridružuju nadbiskupi Luxembourga i Monaka, maronitski nadbiskup Cipra, biskup Chişinău u Moldovi, rutenski eparh Mukačeva u Ukrajini i apostolski administrator Estonije.

Predsjednik Vijeća europskih biskupskih konferencija je kardinal Angelo Bagnasco, nadbiskup Genove, a generalni tajnik vlč. Martin Michalíček, iz biskupije Nitra u Slovačkoj.

3.2. *Komisija biskupskih konferencija Europske unije*

Sveta je Stolica 3. ožujka 1980. godine osnovala Komisiju biskupskih konferencija Europske unije, koja od 22. siječnja 2018. godine ima novi statut.²⁸

Komisija biskupskih konferencija Europske unije pod nadležtvom je Državnog tajništva Svete Stolice, za razliku od ostalih biskupskih konferencija ili vijeća biskupskih konferencija, za koje su obično nadležne Kongregacije za

²⁷ Osnovne informacije o CCEE-u dostupne su na: <https://www.ccee.eu/?lang=en> (10. III. 2020.).

²⁸ Osnove informacije o COMECE-u dostupne su na: <http://www.comece.eu/site/en/home> (10. III. 2020.). Točan naziv je *komisija*. Ponekad se rabi izraz *vijeće*, dosta udomaćen u hrvatskim medijima.

biskupe, za Istočne Crkve ili za evangelizaciju naroda. Sjedište je Vijeća u Bruxellesu, a plenarne sjednice održavaju se dva puta godišnje. Na njima uvijek sudjeluje apostolski nuncij pri Europskoj uniji. Gotovo tijekom cijele godine vrlo je aktivno generalno tajništvo.

Osobitost je COMECE-a da na neki način predstavlja episkopate pojedinih zemalja članica pred institucijama Europske unije. Stoga je i područje njezina interesa ponešto drukčije od CCEE-a. Dok Vijeće biskupskih konferencija Europe ima više pastoralni karakter, Komisija biskupskih konferencija Europske unije ponajprije se bavi, u perspektivi socijalnog nauka Crkve, europskim političkim i pravnim pitanjima. Osobito se proučavaju sljedeće teme: migracije i azil; etika, istraživanje i zdravlje; ekologija i održivost; pravosuđe i temeljna prava; međukulturalni dijalog i edukacija; socijalna i ekonomska politika; vanjska politika Europske unije; vjerska sloboda. Članovi su Komisije biskupi delegati biskupskih konferencija zemalja koje su članice Europske unije.

Predsjednik COMECE-a je kardinal Jean-Claude Hollerich, D.I., nadbiskup Luxembourg, a generalni tajnik vlč. Manuel Enrique Barrios Prieto iz nadbiskupije Madrid u Španjolskoj.

4. Sveta Stolica i Europa

Papa Pio XII. s oduševljenjem je dočekaao Deklaraciju Roberta Schumana od 9. svibnja 1950. godine, koja je omogućila osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik.²⁹ Potpisivanje Rimskih ugovora, 25. ožujka 1957. godine, kojima su osnovane Europska ekonomska zajednica i Europska zajednica za atomsku energiju, papa Pio XII. okarakterizirao je kao najznačajniji događaj u modernoj povijesti Vječnog grada.³⁰

Papa Pavao VI., 24 listopada 1964. godine, proglasio je sv. Benedikta (480. – 547.) zaštitnikom Europe.³¹ Papa Ivan Pavao II., 31. prosinca 1980. godine, proglasio je svetu solunsku braću, Ćirila (827. – 869.) i Metoda (825. – 885.), suzaštit-

²⁹ Usp. Robert SCHUMAN, La Dichiarazione del 9 maggio 1950, u: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, 85-88.

³⁰ Usp. Juan María LABOA, *La Chiesa e la modernità, II, I Papi del Novecento*, Milano, 2001., 165.

³¹ Usp. PAOLO VI, Pacis nuntius. Lettera apostolica con la quale San Benedetto Abate viene proclamato patrono principale dell'intera Europa (24. X. 1964.), u: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, 153-155. Elektronički zapis dokumenta: http://www.vatican.va/content/paul-vi/it/apost_letters/documents/hf_p-vi_apl_19641024_pacis-nuntius.html (10. III. 2020.).

nicima Europe.³² Isti će papa 1. listopada 1999. godine proglasiti sveticama suzaštitnicama Europe još Brigitu Švedsku (1303. – 1373.), Katarinu Sijensku (1347. – 1380.) i Tereziju Benediktu od Križa (1891. – 1942.).³³ Može se, dakle, reći da u katoličkom kontekstu jedinstvo Europe najbolje predstavljaju njezine svete i njezini sveci zaštitnici. Oni dolaze iz različitih krajeva, epoha i društveno-povijesnih okruženja.

Valja imati na umu da se Sveta Stolica nikada nije pomirila s podjelom Europe na dva bloka. U već spomenutom radu Marijan Valković piše: »Protiv nekih koji su Europu htjeli vidjeti pretežito kao zapadnu, karolinšku Europu, o čemu govori i izbor gradova Strasbourg i Bruxelles za političko središte Zajedničkog tržišta i Europske unije, već je de Gaulle lansirao ideju Europe od 'Atlantika do Urala', što će tragom svoje tradicije podržati vatikanska 'Ostpolitik', počevši od Ivana XXIII., jače za Pavla VI., a osobito za pape Poljaka Ivana Pavla II., koji stalno naglašava kako Europa treba disati na oba 'plućna krila', zapadno i istočno: vjerski, duhovno i kulturno, a što je više moguće, i gospodarski i politički, obavljajući tako, kako on kaže 'razmjenu darova'.«³⁴

Sveta Stolica je 1970. godine uspostavila diplomatske odnose s europskim institucijama, a krajem devedesetih godina prošlog stoljeća otvorena je posebna apostolska nuncijatura u Bruxellesu, koja je nadležna isključivo za Europsku uniju. U Strasbourgu postoji Stalno predstavništvo Svete Stolice pri Vijeću Europe, a u Beču Stalno predstavništvo Svete Stolice pri Organizaciji za europsku sigurnost i suradnju.³⁵

³² Usp. GIOVANNI PAOLO II, *Egregiae virtutis. Lettera apostolica con la quale i santi Cirillo e Metodio vengono proclamati compatroni d'Europa* (31. XII. 1980.), u: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, 159-163. Elektronički zapis dokumenta: http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/apost_letters/1980/documents/hf_jp-ii_apl_31121980_egregiae-virtutis.html (10. III. 2020.).

³³ Usp. GIOVANNI PAOLO II, *Spes aedificandi. Lettera apostolica in forma di 'Motu Proprio' per la proclamazione di santa Brigida di Svezia, santa Caterina da Siena e santa Teresa Benedetta della Croce compatrone d'Europa a perpetua memoria* (1. X. 1999.), u: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, 159-163. Elektronički zapis dokumenta: http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/motu_proprio/documents/hf_jp-ii_motu-proprio_01101999_co-patronesses-europe.html (10. III. 2020.).

³⁴ Marijan VALKOVIĆ, *Europa, kršćanstvo, Crkva*, 419.

³⁵ Diplomatski odnosi Svete Stolice i Europskih zajednica (Zajednica za ugljen i čelik, Zajednica za atomsku energiju i Europska ekonomska zajednica) uspostavljeni su 19. kolovoza 1970. godine i bili su u početku u nadležstvu Apostolske nuncijature za Belgiju i Luksemburg u Bruxellesu. Dana 27. ožujka 1996. godine uspostavljena je posebna Apostolska nuncijatura u Bruxellesu nadležna isključivo za Europske zajednice. Službeni odnosi između Svete Stolice i Vijeća Europe započeli su 1962. godine sudjelovanjem Apostolske nuncijature u Bruxellesu u Vijeću za kulturnu suradnju Vijeća Europe. Od 10. studenoga

Između Svete Stolice i Europske unije već nekoliko godina postoji tzv. strukturirani dijalog. To znači da se dužnosnici Europske unije i Svete Stolice redovito susreću i konzultiraju o temama koje su od zajedničkog interesa. Većinom su to pitanja vezana uz svjetsku politiku, socijalne probleme, humanitarnu pomoć, obrazovno-znanstvene projekte i kulturnu baštinu.

Papa Ivan Pavao II. je 20. svibnja 1985. godine posjetio sjedište Europske ekonomske zajednice u Bruxellesu. Papa Ivan Pavao II., 11. listopada 1988. godine, i papa Franjo, 25. studenoga 2014. godine, posjetili su europske institucije u Strasbourgu i održali vrlo značajne govore. Oni sadrže i kritične note, no opći duh je pozitivan.³⁶

Obojica papa također su primili Karlovu nagradu, jednu od najcjenjenijih u Europi, koju dodjeljuje grad Aachen, onima koji promiču integraciju i europsko jedinstvo.³⁷ Sve je to jasnim znakom da je njihova poruka bila itekako prepoznata. Sjetimo se, naprimjer, slike dvaju plućnih krila, koji prikazuju Zapadnu Europu i Istočnu Europu, vrlo drage papi Ivanu Pavlu II., koja je preuzeta i u politički govor, jer očito je da su Europljani, i oni koji su unutar Europske unije, različiti.

1970. godine Sveta Stolica u Strasbourgu imenuje posebnoga izaslanika s funkcijama stalnog promatrača pri Vijeću Europe. Sveta Stolica postala je članicom Konferencije za sigurnost i suradnju u Europi 25. lipnja 1973. godine. Nakon što se Konferencija transformirala u Organizaciju za europsku sigurnost i suradnju, 7. veljače 1994. godine, Sveta Stolica imenovala je stalnoga predstavnika u Beču, koji je također stalni delegat u Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju i stalni promatrač u uredu Ujedinjenih naroda i specijaliziranih agencija. Usp. Antonio FILIPAZZI, *Rappresentanze e Rappresentanti Pontifici dalla seconda metà del XX secolo*, Città del Vaticano, 2006., 239, 277, 281.

³⁶ Usp. GIOVANNI PAOLO II, Visita al Parlamento europeo a Strasburgo (11. X. 1988.), u: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, 173-180, elektronički zapis govora: http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/1988/october/documents/hf_jp-ii_spe_19881011_european-parliament.html (10. III. 2020.); FRANCESCO, Visita al Parlamento europeo a Strasburgo (25. XI. 2014.), u: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, 217-229, elektronički zapis Papina govora: http://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/november/documents/papa-francesco_20141125_strasburgo-parlamento-europeo.html (10. III. 2020.).

³⁷ Usp. GIOVANNI PAOLO II, Al direttivo del premio Carlo Magno (24. III. 2004.), u: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, 195-198, elektronički zapis govora: http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/2004/march/documents/hf_jp-ii_spe_20040324_premio-carlo-magno.html (10. III. 2020.); FRANCESCO, L'idea di Europa nel discorso di Papa Francesco. In occasione del conferimento del Premio Carlo Magno (6. V. 2016.), u: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, 123-132. Usp. govor u elektroničkom zapisu, na: http://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2016/may/documents/papa-francesco_20160506_premio-carlo-magno.html (10. III. 2020.).

Papa Franjo vjeruje da Europa ima svoju misiju u svijetu i da treba postati referentna točka za čovječanstvo. No, da bi se to moglo ostvariti potrebno je da nije u centru svega gospodarstvo, već svetost ljudske osobe i temeljne vrijednosti. Za to je potrebna prije svega hrabrost, koja na kršćanskom obzorju postaje nadom. Papa Franjo želi poručiti Europi da ponovno mora postati protagonistica u znanostima i umjetnostima te nositeljica temeljnih ljudskih vrijednosti, među kojima je i vjera. To bi bila Europa koja promišlja nebo i slijedi ideale, Europa koja vodi računa o čovjeku te ga brani i štiti, Europa koja hoda sigurnim putovima.³⁸

5. Zajednički dom – ujedinjena u raznolikosti

Promatra li se danas ono što se zbiva na europskom kontinentu i u njegovu neposrednom susjedstvu, može se vrlo lako učiniti da podijeljenost ostaje odrednicom europske stvarnosti. Ponekad se stječe dojam kao da postoje dvije ili više Europe. Heterogenost europskog društva prisutna je i u Crkvi.

S druge pak strane, može se vrlo lako uočiti kako svaki narod, svaka regija i svaka država imaju nešto što je samo njima svojstveno i što čini Europu toliko bogatom raznolikošću. Kao što su u Europskoj uniji službena dvadeset i četiri jezika, treba biti svjestan činjenice da Katolička crkva nije jedina kršćanska denominacija u Europi i da u nekim europskim sredinama kršćani danas nisu više većina. Suvremena europska kultura ne temelji se više samo na europskoj povijesti i tradiciji. Sekularizacija nije više jedini fenomen koji doводи u pitanje kršćanski identitet. U nekim velikim europskim gradovima lako su uočljivi doseljenici iz Turske, Bliskog istoka i Srednjeg istoka te iz Afrike. Njihova integracija u europski kulturni sklop nailazi na mnoge teškoće, cijele gradske četvrti poprimaju drugi aspekt, u nekim sredinama postaju većina.

»Ujedinjena u raznolikosti«, krilatica je Europske unije. Jasno je da je za funkcioniranje organizma potrebna koordinacija različitih elemenata. Razlike koje postoje među europskim državama, narodima i regijama, prisutne su i na crkvenoj razini. Svi biskupi Europe ne dijele uvijek iste stavove o nekim temama, jer su i izazovi s kojima se susreću katoličke zajednice u pojedinim zemljama različiti.

Obraćajući se Komisiji vijeća biskupskih konferencija Europske unije 24. ožujka 2007. godine, o pedesetoj godišnjici Rimskih ugovora, papa Benedikt

³⁸ Usp. FRANCESCO, *Visita al Parlamento europeo a Strasburgo* (25. XI. 2014.), u: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, 228-229.

XVI. istaknuo je da se »ne može zamisliti izgradnja autentičnoga, europskoga, 'zajedničkog doma' zanemarujući identitet naroda našeg kontinenta. To je u stvari povijesni, kulturni i moralni identitet, čak i prije nego što je geografski, ekonomski ili politički; identitet sastavljen od niza univerzalnih vrijednosti koje je kršćanstvo pomoglo oblikovati, stječući tako ulogu koja nije samo povijesna nego ona na kojoj se temelji Europa. Te vrijednosti, koje čine dušu kontinenta, moraju ostati u Europi trećeg tisućljeća kao 'kvasac' civilizacije.«³⁹

Valja imati u vidu da su utemeljitelji suvremene Europe većinom bili kršćani, uz pokojega humanista. Štoviše, dvojica osnivača današnje Europske unije, Robert Schuman (1886. – 1963.) i Alcide De Gasperi (1881. – 1954.), na glasu su svetosti. Njihov se vjerski identitet najbolje očitovao u njihovim djelima. Oni su nakon Drugoga svjetskog rata promovirali vrijednosti koje su postale temeljem Europske unije. Te vrijednosti danas postoje kako na Istoku Europe tako i na Zapadu Europe. Zadaća je onih koji se smatraju kršćanima živjeti u skladu s tim vrijednostima. Europa će biti toliko kršćanska, koliko kršćani to svjedoče svojim životima. Naravno da se danas može uvijek raspravljati o nekim njihovim postupcima, no sigurno je da su oni nadahnuće za svoj politički rad pronalazili u vjeri. Možda se danas u široj javnosti ne govori toliko o njihovom svetačkom životu, no mnogo onoga dobrog što je još uvijek u europskim institucijama, barem kao postulat, njihovo je djelo.

Primajući maloprije spomenutu Karlovu nagradu, 6. svibnja 2016. godine, Papa Franjo je rekao: »Transfuzija sjećanja omogućuje nam da se nadahnjujemo na prošlosti kako bismo se hrabro suočili sa složenim multipolarnim okvirom našeg vremena, prihvaćajući odlučno izazov ažuriranja ideje o Europi, u kojoj bi se mogao roditi novi humanizam, koji bi se temeljio na trima sposobnostima: sposobnosti integriranja, sposobnosti dijaloga i sposobnosti generiranja.«⁴⁰

U svjetlu tih Papinih riječi ne čine li nam se dva uvodna primjera jasnijima, a pet preliminarnih zaključaka potvrđenima? Nadamo se da je tako.

³⁹ BENEDETTO XVI, Alla Commissione degli episcopati della Comunità europea (24. III. 2007.), u: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, 204. Elektronički zapis govora dostupan je na: http://www.vatican.va/content/benedict-xvi/it/speeches/2007/march/documents/hf_ben-xvi_spe_20070324_comece.html (10. III. 2020.).

⁴⁰ FRANCESCO, L'idea di Europa nel discorso di Papa Francesco in occasione del conferimento del Premio Carlo Magno (6. V. 2016.), u: Dario ANTISERI – Enzo DI NUOSCIO – Flavio FELICE – Fausta SPERANZA (ur.), *Europa. Il futuro di una tradizione*, 126.

Summary

EUROPEAN INTEGRATIONS AND THE CATHOLIC CHURCH

Hrvoje Škrlec

Apostolic Nunciature to the European Union
Avenue Brugmann 289, BE-1180 Brussels
hrvojeskrlec@virgilio.it

The topic discussed in this article – European integrations and the Catholic Church – is content-wise very broad and could be approached in various ways. The author has opted, therefore, for a slightly original approach by starting with a narration of history of the two renowned institutions that managed, despite various inopportune circumstances they faced, to integrate themselves into contemporary European society with which they are in constant dialogue and which they enrich with new ideas. This refers to institutions that are related to the Catholic University Leuven in Belgium, whose activity is inspired by Christianity. In that sense, one could argue that they are a successful example, albeit a one that has to endure many hardships, of what is expected of contemporary states and their integrations, but also of the Catholic Church and its institutions. In the continuation of this article, the history and the present of contemporary European integrations, especially the European Union and its relation towards other countries on the European continent, as well as the specific relation of institutions and individuals towards religion, faith, and the Church, is concisely discussed. The theses that the author defends are backed up by statistical data and indicators. The author also offers an overview of activities of two European Catholic councils of conferences of bishops that are currently active and the relation of the Holy See towards Europe. All of this contributes to building up a common European home that is united in diversity of various countries, regions, languages, nations, and religions. The issue of one's own identity is, thereby, not denied by any means, because it has to be confirmed and testified by everyday life in community with others.

Keywords: Church, Europe, European integrations, European Union, Christian identity, Holy See, Council of Conferences of Bishops.